

Η Κοίμηση της Θεοτόκου

[Ορθοδοξία](#) / [Εορταστικοί λόγοι](#) / [Θεοτόκος](#)

[Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, Ομότιμος Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.](#)

Στην υμνογραφία της Ορθόδοξης Εκκλησίας η Θεοτόκος χαρακτηρίζεται ως «μετά Θεόν η θεός, τα δευτερεία της Τριάδος η έχουσα». Ο χαρακτηρισμός της αυτός φαίνεται σε ορισμένους υπερβολικός η και δογματικά αβάσιμος. Αυτό όμως δεν είναι καθόλου ορθό, αλλά αντιθέτως αποδίδει την πεμπτουσία της ορθόδοξης θεολογίας και ανθρωπολογίας.

Η Θεοτόκος δεν είναι μόνο η πρώτη, αλλά και η μόνη που συνέργησε ουσιαστικά στο σωτηριώδες έργο της θείας Οικονομίας. Είναι η μόνη «πρόξενος των υπέρ φύσιν αγαθών» για τους ανθρώπους [1]. Η συγκατάθεση της Παρθένου στον χαιρετισμό του Αρχαγγέλου Γαβριήλ ήταν η απαρχή της οντολογικής διαδικασίας για την σωτηρία και ανακαίνιση του ανθρώπου και ολόκληρης της κτίσεως.

Η ανθρώπινη «συνεργία», που συνιστά ουσιώδη αρχή της ορθόδοξης δογματικής διδασκαλίας, δεν αποτελεί μόνο ηθικό αλλά και οντολογικό αίτημα για την σωτηρία του ανθρώπου. Ο Θεός δεν σώζει τον άνθρωπο χωρίς την «συνεργία», δηλαδή την συνεργασία του· προϋποθέτει την ελεύθερη συγκατάθεση και

συμμετοχή του στο έργο αυτό. Και το αίτημα αυτό εκπληρώνεται με την συνεργία της Θεοτόκου στο έργο της θείας Οικονομίας. Χωρίς την παρουσία της Θεοτόκου και την καθολική συμμετοχή της στο έργο της θείας Οικονομίας η σωτηρία και ανακαίνιση του κόσμου παραμένει μετέωρη.

Όπως παρατηρεί ο άγιος Νικόλαος ο Καβάσιλας, όπως ο Χριστός ήθελε και έγινε άνθρωπος, έτσι και η Παρθένος έπρεπε να γίνει μητέρα του με την ελεύθερη συγκατάθεσή της. Έπειτα, όπως ο Σωτήρας δεν ήταν άνθρωπος και υιός ανθρώπου μόνο εξαιτίας της σάρκας του, αλλά είχε και ψυχή και νού και θέληση και καθετί το ανθρώπινο, κατά τον ίδιο τρόπο έπρεπε να έχει και τέλεια μητέρα, που θα υπηρετούσε στην γέννησή του όχι μόνο με την φύση του σώματός της, αλλά και με τον νού και με την θέληση και με όλα όσα είχε ως άνθρωπος. Έπρεπε δηλαδή η Παρθένος να προσφερθεί στον Θεό ως όλος άνθρωπος, ψυχικά και σωματικά, για να σώσει ο Θεός τον όλον άνθρωπο [2].

Η Παναγία δεν προήλθε από τον ουρανό αλλά από την γη με τον ίδιο τρόπο που προήλθε και το εκπεσμένο γένος μας, το οποίο λησμόνησε την ίδια του την φύση. Η Παναγία όμως αντιστάθηκε σε κάθε κακία και με πολλή ευγνωμοσύνη άσκησε την αρετή και παραδόθηκε απόλυτα στον Θεό [3]. Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε ότι στο πρόσωπο της Παναγίας υποστασιάζεται με την τελειότερη μορφή της η δογματική έννοια της ανθρώπινης συνεργίας. Η Παρθένος, όπως παρατηρεί ο Καβάσιλας, δεν ήταν όπως η γη που συνετέλεσε, χωρίς όμως να κάνει τίποτα στην δημιουργία του ανθρώπου, που προσφέρθηκε μόνο ως ύλη στον Δημιουργό, αλλά

δεν έπραξε τίποτε άλλο. Η Παρθένος εργάσθηκε και πρόσφερε η ίδια στον Θεό όλα εκείνα που προσέλκυσαν τον Δημιουργό στην γη [4].

Με την ελεύθερη και καθολική αυτή προσφορά της στο σωτηριώδες και ανακαινιστικό έργο του Χριστού κατέστη η Παρθένος συναίτια και μητέρα της «καινής κτίσεως». «Πόθεν η καινή κτίσις; Τις ηλλοίωσε το παν τότε;», ερωτά ο Καβάσιλας, και συνεχίζει: Γιατί βέβαια ο ουρανός δέχθηκε νέους αναγεννημένους πολίτες, που τους μετέφερε εκεί από την γη η Παρθένος [5].

Το πρόσωπο και ο βίος της Παρθένου έχουν εξέχουσα θέση στην παρουσία και την ζωή της Εκκλησίας και των πιστών. Και γιορτές της Θεοτόκου, οι λεγόμενες Θεομητορικές γιορτές, περιέχουν έξοχα διδάγματα για την ζωή και την αναστροφή των μελών της Εκκλησίας.

Στην γιορτή της κοιμήσεως της Θεοτόκου, αλλά και σε κάθε γιορτή αγίας ή αγίου της Εκκλησίας μας, κάνουμε κάτι που φαίνεται παράδοξο· γιορτάζουμε τον θάνατο. Και το κάνουμε αυτό, όχι γιατί χαιρόμαστε για τον θάνατο, αλλά γιατί χαιρόμαστε την δύναμη που μας παρέχει η Εκκλησία να τον νικήσουμε. Γιορτάζουμε τον θάνατο ως πρόσκαιρη κοίμηση. Τον γιορτάζουμε όχι ως κάθοδο στον άδη αλλά ως άνοδο στον ουρανό.

Ιδιαίτερα όμως στην γιορτή της Κοιμήσεως της Θεοτόκου γιορτάζουμε, η ακριβέστερα πανηγυρίζουμε την αγιότερη και παραδοξότερη ανθρώπινη κοίμηση· την κοίμηση της μητέρας του Θεού, της μητέρας της Ζωής. Και πανηγυρίζουμε

την κοίμηση αυτήν ως γεγονός που αφορά όχι μόνο την Παναγία αλλά και όλους μας· όλους και τον καθένα μας.

Όλοι είμαστε θνητοί, όπως θνητή ήταν και η Παναγία. Και όλοι δεχθήκαμε την δωρεά του Θεού να ζήσουμε μέσα στην Εκκλησία ως κοίμηση τον θάνατο· δωρεά που πρώτη έλαβε στην υπόστασή της η Παναγία με την πρόθυμη ανταπόκρισή της στην πρόσκληση του Θεού κατά τον Ευαγγελισμό, να δεχθεί να γεννηθεί από αυτήν ο Χριστός: «Ιδού η δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατά το ρήμά σου» [6].

Με την απόλυτη αυτή υπακοή της η Παναγία ρίζωσε μέσα στον κόσμο την Εκκλησία ως θεανθρώπινη κοινωνία και έκανε προσιτή σε όλους μας την δωρεά της νίκης εναντίον του θανάτου. Έτσι και η Πεντηκοστή, η γενέθλιος ημέρα της Εκκλησίας του Χριστού, αρχίζει ουσιστικά με την ημέρα του Ευαγγελισμού· αρχίζει με την ημέρα των εγκαινίων της κοινωνίας της θεώσεως, μέσα στην οποία αφανίζεται ο θάνατος και βασιλεύει η όντως ζωή.

Αν ο Χριστός είναι αίτιος της σωτηρίας και του αγιασμού του κόσμου, η Παναγία είναι η «συναίτιος». Αλλά ο Χριστός, που γεννήθηκε «εφάπαξ κατά σάρκα» από την Παναγία, γεννιέται έκτοτε διαρκώς «κατά πνεύμα» από αγάπη προς τον καθένα που είναι πρόθυμος να τον δεχθεί· γίνεται βρέφος και μορφοποιείται στον πιστό με τις αρετές [7]. Αντίστοιχα και ο πιστός παίρνει πνευματικά την θέση της Παναγίας και γίνεται με την χάρη του Αγίου Πνεύματος μητέρα του Χριστού, όπως γίνεται και αδελφός του και μέλος του ίδιου του σώματός του με την είσοδό του στην Εκκλησία και την συμμετοχή του στο Βάπτισμα και την Θεία Ευχαριστία.

Ο ίδιος ο Χριστός είπε: «Μήτηρ μου και αδελφοί μου ούτοί εισιν οι τον λόγον του Θεού ακούοντες και ποιούντες αυτόν» [8]. Μητέρα μου και αδελφοί μου είναι αυτοί που ακούουν τον λόγο του Θεού και τον εφαρμόζουν. Όπως για τον Χριστό, έτσι και για την Παναγία και για τον κάθε πιστό, ο θάνατος δεν είναι το τέλος της ζωής του, δεν είναι αφανισμός του· είναι κοίμηση και είσοδος σε μια νέα ζωή· ζωή αληθινή, ζωή αιώνια. Γι' αυτό και η Παναγία, όπως λέγεται και στον Κανόνα, που ψάλλεται στην Κοίμησή της, «θνήσκουσα, συν τω Υιώ εγείρεται διαιωνίζουσα» [9]. Πεθαίνοντας δηλαδή, ανασταίνεται και ζει αιώνια με τον Υιό της. Ως μητέρα της Ζωής ζει την αιώνια ζωή με τον Αρχηγό της Ζωής. Έτσι και ο πιστός που ζει με πίστη στον Χριστό μέσα στην Εκκλησία εισέρχεται με τον θάνατό του σε μία νέα προοπτική αθάνατης και ουράνιας ζωής.

1. Βλ. Θεοτοκίον β' Ωδής Κανόνος Όρθρου 8ης Ιουνίου.

2. Βλ. Νικολάου Καβάσιλα, *Εις τον Ευαγγελισμόν 5*, στο Νικολάου Καβάσιλα, *Η Θεομήτωρ, Τρεις Θεομητορικές Ομιλίες*, εκδ. Π. Νέλλα, Αθήναι 2 1974, σ. 134-36.

- 3. Βλ. Νικολάου Καβάσιλα, *Εις την Γέννησιν 6-7*, εκδ. Π. Νέλλα, ο.π., σ. 64 κ.ε.**
- 4. Βλ. Νικολάου Καβάσιλα, *Εις τον Ευαγγελισμόν 2*, εκδ. Π. Νέλλα, ο.π., σ. 122.**
- 5. Βλ. Νικολάου Καβάσιλα, *Εις την Κοίμησιν 3*, εκδ. Π. Νέλλα, ο.π., σ. 170 κ.ε.**
- 6. Λουκ. 1,38.**
- 7. Βλ. Μαξίμου Ομολογητού, *Κεφάλαια διάφορα 1,8*, PG 90,1181AB.**
- 8. Λουκ. 8,21.**
- 9. Κοσμά Μελωδού, *Κανών, ωδή α'*.**
- 10. Βλ. Ματθ. 12,28. Λουκ. 17,21.**

[page_end]

Με την έλευση του Χριστού η βασιλεία του Θεού δεν αναμένεται μόνο στον μέλλοντα αιώνα, στην αιώνια ζωή, αλλά υπάρχει και στην παρούσα ζωή· είναι ανάμεσά μας, βρίσκεται μέσα μας [10]. Αυτό σημαίνει ότι και η οικείωση της βασιλείας του Θεού δεν αποτελεί μελλοντική μόνο υπόθεση, αλλά διαδικασία και εμπειρία που αρχίζει ήδη από την παρούσα ζωή· «η γαρ παρουσία του Κυρίου εις τους πιστούς γέγονε και αεί γίνεται και εις πάντας τους βουλομένους εφέστηκεν» [11]. Και αυτό κατορθώνεται κατά το μέτρο της εκούσιας αυτοπροσφοράς του ανθρώπου στον Θεό.

Ο χρόνος της επίγειας ζωής του ανθρώπου αποκτά νόημα και περιεχόμενο, όταν χρησιμοποιείται για την πνευματική προκοπή και τελείωσή του. Όταν δεν γίνεται αυτό, η ζωή του ανθρώπου στερείται κάθε νοήματος. Ο Γέροντας Σωφρόνιος γράφει: «Η γέννηση και στη συνέχεια η αύξησή μας πάνω στη γη δεν είναι τίποτε άλλο παρά η δημιουργική διαδικασία, στη ροή της οποίας αφομοιώνουμε το είναι στο προσιτό σε μας μέτρο, ελπίζοντας ότι η μη τελειωθείσα εδώ γνώση θα πληρωθεί ως την τελειότητά της πέρα από τα όρια της μορφής αυτής της υπάρξεώς μας» [12].

Αυτό λοιπόν, που ίσχυσε για την Παναγία, ισχύει και για κάθε άνθρωπο που εμπιστεύεται τον εαυτό του στον Θεό και δέχεται τον λόγο του· ισχύει για κάθε πιστό που μιμείται την ταπείνωση της Παναγίας και συντονίζει με ευγνωμοσύνη το θέλημά του με το θέλημα του Θεού. Αλλά και όπως με την Παναγία πραγματοποιήθηκε «εφάπαξ» η κατά σάρκα γέννηση του Χριστού, για να ακολουθήσει σε κάθε άνθρωπο η κατά πνεύμα γέννησή του, έτσι συντελέστηκε με αυτήν η μετάστασή της στους ουρανούς, για να ακολουθήσει για κάθε άνθρωπο η ανάσταση και η μετάστασή του στην αιώνια Βασιλεία του Υιού της.

Η θεώρηση του θανάτου ως κοιμήσεως ή ως φαινομένου που μεταφέρει τον άνθρωπο από την παρούσα πραγματικότητα στην μέλλουσα, από αυτήν την ζωή σε μίαν άλλη ζωή, και μάλιστα ανώτερη και πιο αληθινή, όπως πιστεύει ακράδαντα και διδάσκει η Εκκλησία μας, υπήρχε ως υποψία στον προχριστιανικό κόσμο: «Τις οίδε, λέει ο αρχαίος ποιητής Ευριπίδης, ει το ζην μεν εστι κατθανείν, το κατθανείν δε ζην νομίζεται βροτοίς»; Ποιος γνωρίζει δηλαδή, αν η ζωή είναι θάνατος και ο θάνατος είναι για τους ανθρώπους ζωή; Εξάλλου όλοι συμβαίνει να ζούμε καταστάσεις ονείρου, που είναι τόσο ζωντανές, ώστε να μην μπορούμε κάποτε να τις ξεχωρίσουμε από τις πραγματικές.

Αυτό όμως που υπήρχε ως υποψία στον προχριστιανικό κόσμο ή υποδηλώνεται ως ονειρικό βίωμα στην καθημερινή ζωή, βεβαιώνεται ως βιωματική αλήθεια και ως τελική πραγματικότητα από τον Χριστό και την Εκκλησία. Όποιος πιστεύει στον

Θεό και δέχεται τον λόγο του μεταβαίνει «εκ του θανάτου εις την ζωήν» [13]. Τον τελικό λόγο της επίγειας ζωής μας δεν τον έχει ο θάνατος αλλά η ζωή· η αιώνια και ακατάλυτη ζωή.

Την μετάβαση αυτήν «εκ του θανάτου εις την ζωήν» έζησε πρώτη στην πληρότητά της με την ενσώματη μετάστασή της η Παναγία. Αυτή που δέχθηκε τον ενυπόστατο Λόγο του Θεού και τον γέννησε ως άνθρωπο μέσα στον κόσμο. Γι' αυτό η επέτειος του θανάτου της δεν είναι επέτειος λύπης αλλά χαράς. Είναι επέτειος χαράς αλλά και αιτία χαράς για όλους, γιατί είναι επέτειος νίκης εναντίον του θανάτου και εισόδου στην αληθινή ζωή. «Την ζωήν η κυήσασα προς ζωήν την αθάνατον μεταβέβηκε». Είναι η ζωηφόρος κοίμηση, για την οποία πανηγυρίζει ολόκληρη η κτίση: «Ουρανοί επαγάλλονται, και Αγγέλων γέγηθε τα στρατεύματα· πάσα η γη δε ευφραίνεται» απευθύνοντας εξόδια ωδή στην Μητέρα του Δεσπότη των όλων [14].

Όταν κάποιος χριστιανός εκμυστηρεύθηκε σε ασκητή ότι φοβάται πολύ όταν σκέφτεται τον θάνατο και βλέπει τους τάφους, εκείνος του απάντησε: Μη φοβάσαι· εκεί στον τάφο θα βρεις το κλειδί για να ανεβείς στον Παράδεισο. Αυτό που λέει ο υμνογράφος της Εκκλησίας για την Παναγία, αυτό ισχύει και για κάθε πιστό που πιστεύει στον Χριστό και τιμά την Παναγία: «Κλίμαξ προς ουρανόν ο τάφος γίνεται» [15].

Η πίστη αυτή υπήρχε πάντοτε στην παράδοσή μας. Και δεν υπήρχε μόνο ως διδασκαλία της Εκκλησίας, αλλά και ως κοινή συνείδηση του λαού· ως πεποίθηση που επηρέασε την σκέψη μας και αποτυπώθηκε στην γλώσσα μας. Κοίμηση δεν ονομάζουμε μόνο τον θάνατο της Παναγίας, αλλά και τον θάνατο κάθε χριστιανού.

Στην γλώσσα μας όλοι οι νεκροί χαρακτηρίζονται ως «κεκοιμημένοι». Και οι τόποι, όπου τοποθετούνται αυτοί, ονομάζονται «κοιμητήρια».

Η χριστιανική πίστη είναι σε τελική ανάλυση πίστη στην ανάσταση. Αν αφαιρέσουμε από τον Χριστιανισμό την ανάσταση, αδειάζουμε όλο το περιεχόμενό του. Επιπλέον όμως η πίστη στην ανάσταση για τον Χριστιανό συμπληρώνεται με την πίστη στην ανάληψη. Όπως επισημαίνει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, «έκαστος ημών, είχε βούλεται, κοινωνός έσται και της αναστάσεως και της αναλήψεως» του Χριστού [16]. Έτσι και η Εκκλησία εν γιορτάζει μόνο την κοίμηση της Παναγίας, που είναι η ανάστασή της, αλλά και την σωματική μετάστασή της. Η ανάσταση είναι κάτι που θα συμβεί μετά τον θάνατο. Αυτό όμως δεν σημαίνει και ότι είναι κάτι που βιώνεται μόνο μετά τον θάνατο. Η ανάσταση προσφέρεται στον καθένα μας και ως εμπειρία της καθημερινής ζωής. Είναι η εμπειρία της χριστιανικής αγάπης. Ο Ευαγγελιστής Ιωάννης στην πρώτη επιστολή του γράφει: «Εμείς ξέρουμε ότι έχουμε περάσει από τον θάνατο στην ζωή, γιατί αγαπάμε τους αδελφούς μας· όποιος δεν αγαπά τον αδελφό του παραμένει στον θάνατο» [17]. Με την αγάπη ανασταίνουμε τους άλλους μέσα μας, έστω και αν αυτοί έχουν από καιρό πεθάνει. Όπως και αυτοί που μας αγαπούν μας έχουν μέσα τους ζωντανούς όχι μόνο πριν αλλά και μετά τον θάνατό μας.

Η γιορτή λοιπόν της Κοιμήσεως της Παναγίας είναι γιορτή της αναστάσεώς της και προάγγελος της δικής μας αναστάσεως. Δεν είναι τυχαίο ότι ο λαός μας χαρακτηρίζει την γιορτή αυτή ως «καλοκαιρινό Πάσχα». Με το «ανοιξιάτικο Πάσχα» γιορτάζουμε την ανάσταση του Χριστού, την νίκη του εναντίον του θανάτου, που άνοιξε στον κόσμο την οδό για την αιώνια ζωή. Με το «καλοκαιρινό Πάσχα» γιορτάζουμε την διέλευση της Μητέρας του Χριστού μας, της Παναγίας, από την οδό που άνοιξε ο Υιός της γι' αυτήν και για ολόκληρο τον κόσμο.

Με το ανοιξιάτικο και το καλοκαιρινό Πάσχα θεμελιώνεται και υποδηλώνεται στον κάθε Χριστιανό το αιώνιο Πάσχα, η αιώνια ανάσταση, που προσφέρεται στον καθένα και μπορεί να βιωθεί από τον καθένα όχι μόνο ως προσδοκία αλλά και ως καθημερινή εμπειρία, ως εμπειρία αγάπης.

11. Συμεών Ν. Θεολόγου, Ηθικά 10,679-81, «Sources Chrétiennes», τομ. 129, σ. 308.

12. Αρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), Περί προσευχής, Έσσεξ Αγγλίας 32009, σ. 152-3.

13. Βλ. Ιω. 5,24.

14. Βλ. Προσόμοια Αίνων.

15. Προσόμοιον Μ. Εσπερινού Κοιμήσεως Θεοτόκου.

16. Γρηγορίου Παλαμά, Ομιλία 21,6, εκδ. Β. Ψευτογκά, Γρηγορίου του

**Παλαμά, Συγγράμμα-τα, τομ. 6, Θεσσαλονίκη 2015, σ.249.
17. Α' Ιω. 3,14.**

MISSING_ARG_ACCESS_TOKEN